

विग्रहांत सवख संसारी पण पूर्ण वैराग्यशील आनंदराशि मी याच ठिकाणीं येऊन बसणार आहे अशी अगाऊ सूचना अन्यानीं दृष्टांतरूपानें देऊन तिची सत्यता अन्यांच्या या फोटोनें प्रत्यक्ष पटविली नाहीं का ?

आतां तिसरी महत्त्वाची गोष्ट म्हणजे आपण मला जो भास्करानंदाचा फोटो दाखविलात त्यांत त्यांची पार्श्वभूमिका (Back Ground) काय होती याकडे त्या वेळीं आपलें किंवा माझे मुळींच लक्ष गेलें नव्हतें. परंतु श्री. वागळे यांनीं जेव्हां सर्व सुचविलेल्या फेरफारांसह अन्यांचा फोटो विस्तृत तयार केलेला मी आपल्यासमक्ष त्यांच्या आलेख्यशाळेंत पाहिला, तेव्हां त्यांतील पार्श्वभूमिकेकडे माझे सहज लक्ष गेलें व या पार्श्वभूमिकेत शिरवळच्या दत्तमंदिरांतील अर्धगोलाकृति घुमटाचा भाग अचानक कसा उमटला याचें राहून राहून मला आश्चर्य वाटलें व खरोखरच बाबांच्या अगाध लीलेचें कौतुक वाटलें ! कारण वर्णनावरून तयार केलेल्या फोटोला पार्श्वभूमिका कसली तरी कल्पनेनेंच दाढावयाची तर ती कोठली तरी निघेल. पण या ठिकाणीं ती शिरवळमंदिरांतील घुमटाचीच हुबेहुब कां निघावी ! नंतर न्हाहाळून पाहतां भास्करानंद कोठल्या तरी मंदिरात बसले असतांना हा त्यांचा फोटो घेतला आहे असें दिसलें. पण मंदिरांचीं शिखरें व घुमट नानाप्रकारचे व नाना आकाराचे असतात. मग भास्करानंदस्थित मंदिराचा घुमट व शिरवळदत्तमंदिराचा घुमट यांच्यांत तंतोतंत साम्य येऊन तीच पार्श्वभूमिका अन्यांचे फोटोस मिळाली कशी ?

हा काकतालीय न्याय का ! व हा जर काकतालीय न्याय असेल, तर वरील सर्व वर्णित गोष्टींतही काकतालीय न्यायच म्हणावा लागेल. खात्रीनें हा न्याय काकतालीय नव्हे. निःसंशय यांत श्रीसाइदत्तप्रभु बाबांची अतर्क्य व कल्पनातीत जादू भरलेली आहे !

हल्लींच्या पार्श्वभूमिकेमुळें अन्यांना जणूं हल्लीं नवीन बाधलेच्या शिर-
वळ दत्तमंदिरांत बसवून त्यांचा प्रत्यक्ष फोटो घेतला आहे कीं काय, असें मासतें. ही साईमाउलीची अगम्य करणी नव्हे तर काय !!!

असो. श्रीयुत बागळे फोटोग्राफर यांचा मी या कामी फारफार आभारी आहे. तथापि याचे श्रेय मुख्यतः आपल्याकडेच आहे, कोवळ माझ्या मनीषेचे खाड पुरविण्याकरतां हा कपिलाषष्ठीचा योग जुळवून आणण्यांत आपल्यास अत्यंत मेहनत, श्रम व कष्ट पडले व साईलीलेचा २-३-४ हा जोडअंक काढण्यास विलंब लागला. त्यामुळे साईसद्भक्तांचा ठपका आपल्यास खावा लागला. पण याचा आपल्यास योग्य मोबदला मिळून, आपल्या प्रयत्नाचे चीज झाले; हे लिहिण्यास मला अत्यंत आनंद वाटतो “ नहि कल्याण कृत्कश्चित् दुर्गतितात गच्छति ” या श्रीमद्भगवद्गीतेतील परमात्मवचनाप्रमाणे कोणतेही सत्कृत्य (फोटोरूपि संतसेवा) कोव्हांही फुकट जात नाही. शेवटी “क्लेशः फलैर्नहि पुनर्नवतां विधत्ते” या पुराण गीर्वाण ऋविश्रेष्ठ कालिदासोक्तीप्रमाणे क्लेशाचे फल मिळाले म्हणजे पुन्हा तसेच नवीन श्रम करण्यास अधिक बळ येते. त्याप्रमाणे आपल्यासही येवो अशी त्या साईदत्तमाउलीच्या पवित्र चरणीं नम्र प्रार्थना करून आपली रजा घेतों.

ठाणे, मिति माघ शु. ५ गुरुवार
शके १८५६. ता. ७-२-३५

आपला नम्र सेवक
बाळकृष्ण विश्वनाथ देव

श्रीदत्तचित्साईसद्गुरुभ्योन्नमः

प्रस्तावना

परमात्मनिर्मित विश्वांत प्रत्येक जीवाचा, जन्मापासून मरेपर्यंत, आत्यंतिक व अक्षय सुखाकरतां रात्रंदिवस धडपड चालू आहे. तें सुख, कोणी अलौकिक विद्यार्जनांत, कोणी प्रचंड द्रव्यार्जनांत, कोणी लोकोत्तर मल्लिरींत, कोणी सौंदर्य व गुणसंपन्न कामिनीविलासांत, कोणी कुप्राम-निवासांत, कोणी नगरोपनगरांश्रयांत, कोणी निर्जन व गर्द तपोवनांतील शिवाळ्यांत किंवा मठांत, कोणी पुण्यतटित्रीतीरावर उभारलेल्या तृणकुटींत वा पर्णशाळेंत, कोणी गिरिगुहाविवरांत वा पर्वतदरीकंदरांत वा सह्य-विध्य-हिमाचलादि नगाधिराज शिखरांवर मिळेल अशा समजुतीनें देशोधडी रानोमाळ भटकत हिंडत फिरत असतात. परंतु त्या त्या विषय किंवा वस्तु किंवा स्थानप्राप्तींत, त्या सुखाचा अभाव दिसून आल्यामुळे, त्यांना शेवटीं या सुखाकरितां, निर्गुण, निराकार, निरामय, निरंजन परमात्माचे प्रत्यक्ष सगुणावतार संतरत्न सद्गुरुरायांच्या दिव्य, पुण्य व पवित्र चरणकमलीं “सर्वधर्मान् परित्यज माझेकं शरणं ब्रज” या श्रीमद्भगवद्गीतेतील श्रीकृष्ण परमात्मोक्तीप्रमाणें त्यांनीं शरण जाऊन, त्यांच्यावर नितांत श्रद्धा ठेवून, त्यांची धैर्यानें शांततेनें, चिकाटीनें व दमानें, अंतःकरणपूर्वक अनन्य भक्तिभावानें सतत सेवा करून त्यांची अनर्घ कृपा संपादन करून त्या सुखाचा लाभ करून घ्यावा लागतो, हें निश्चित.

ह्या सद्गुरुमणिमालिकेपैकींच श्रीदत्तप्रभु हे आद्य सद्गुरु चूडामणि आहेत, हें सर्वश्रुत आहे. सद्गुरुसेवा करण्याची जीं निरनिराळीं अनेक अंगें आहेत, त्यांपैकींच कीर्तन हें एक अंग आहे.

शिरडीचे श्रीसमर्थ सद्गुरु साईबाबा, शिरवळचे श्री मोरभट्ट अन्या मांने, अक्कलकोटचे श्रीस्वामीमहाराज, केडगांवचे श्रीनारायणमहाराज,

गरुडेश्वरचे श्रीवासुदेवानंद सरस्वती टेभेमहाराज, आदिकरून ह्या सर्व एकमुखी दत्तावतार संतविभूति होत.

श्रीटेभेस्वामीकृत श्रीदत्तात्रयषोडशावतारजयंतिकल्पनामक संस्कृत पुस्तकांत दत्ताच्या सोळा अवतारांचें वर्णन देऊन त्या त्या अवताराच्या जयंतीचा महिना, वार, तिथि, नक्षत्र, प्रहर, काल देऊन जयंतीकाली प्रसाद म्हणून जो पदार्थ वांटावयाचा त्यांचीं नांवे दिली आहेत.

सोळा अवतारांपैकीं दुसऱ्या अवतारांत दत्तप्रभूंनीं तीन शिरें व सहा हात व तिसऱ्या अवतारांत तीन शिरें व चार हात व इतर १४ अवतारांत एक मुख व दोन हात धारण केले होते, असें त्याच जयंतिकल्पावरून दिसतें.

तसेंच सोळा अवतारांपैकीं १५ अवतार अयोनिसंभव व फक्त एकच कालाग्निशमन चवथा अवतार योनिज असा झाला व तो श्रीसाध्वी-चुडामणी अनसुया मातेच्या उदरांतून झाला, असेंही त्याच जयंतिकल्पावरून दिसतें.

हल्लीं सर्वत्र ठिकाणीं दत्तजयंतीच्या दिवशीं कीर्तनांत जें दत्त-जन्माख्यान लावण्यांत येतें, तें तृतीय अवताराचें कथानक आहे. या अवतारी दत्तप्रभूंनीं अनसूयामातेच्या पोटीं प्रत्यक्ष जन्म घेतलेला नाहीं. फक्त वींच्या दोन अवतारांतील सवख षोडशवर्ष तरुण पुरुषाकृतिरेवजीं अतिबाळ म्हणजे सद्यः प्रसूत झालेल्या विवख ताह्या मुलाचें रूप धार केलें, इतकेंच.

दत्तभक्तांत दत्तभक्ति तीन प्रकारची आढळून येते. एकमुखी दत्ताच दत्तपादुकांची, व त्रिमुखी दत्ताची. एकमुखी दत्त फार क्वचित ठिक मिळतात. श्रीक्षेत्र काशी, पंढरूर, नगर, खडकी व शिरवळ वगैरे ठिकाणीं एकमुखी दत्तमूर्ति आहेत. पादुका व त्रिमुखी दत्तमूर्तीच विशेषकरून

सर्वत्र आढळतात. त्यामुळे एकमुखी दत्ताचे भक्त कमी. पादुकांचे व त्रिमुखी दत्ताचे भक्त असंख्य.

त्रिमुखी अयोनिसंभव बालरूप दत्तजन्माचें आख्यान अनेकांनीं अनेक तऱ्हेनें रचलेलें आहे, व तेंच कथानक सर्वत्र ठिकाणीं दत्तजयंतीच्या दिवशीं लावण्यांत घेतें. खरें उदरगर्भजन्माख्यान म्हणजे फक्त कालाग्निशमन एकमुखी दत्तजन्माख्यानच होय असें स्पष्ट दिसतें, व कालाग्निशमन जन्माख्यान आजपावेतो कोणी तयार केल्याचें माझ्या वाचनांत किंवा ऐकिवांत नाही. म्हणून प्रसंगास साजेल असा मुळांत थोडा फेरफार करून अत्यल्पबुद्धीनें व श्रीसमर्थसद्गुरु साईबाबांच्या प्रेरणेनें मी हें आख्यान रचण्याचा प्रयत्न केला आहे. हें अख्यान श्रीदत्तावतार बाबांचेंच आहे.

दान्हीं कथानकें रम्य, रसाळ व हृदयंगम असून एकाच दत्तप्रभूचीं असल्यामुळे व अखिल महाराष्ट्रांत दत्तजयंतीच्या तिथि फक्त दोनच म्हणजे मार्गशीर्ष शु. १४ व १५ असल्यामुळे ज्यांस जें कथानक रुचेल व मास, तिथि, काल व प्रसाद म्हणून वाटण्याची वस्तु यांस अनुसरून जें युक्त दिसेल तें त्यांनीं लावावें. म्हणजे प्रसंग व आख्यान यांची विसंगतता भासणार नाही.

आख्यानाचा सारांश

पूर्वरंगः—त्रित्वाची कल्पना विधारभाषासून आहे. नवी नाही. याच त्रित्वाची त्रिगुण, त्रिपुटी अशीं निरनिराळीं नांवे आहेत. प्रथम परमात्मा फक्त ऐनजिनसी एकटेंच होते. मी एकटा आहे, मला पुष्कळ व्हावयाचें आहे असें त्या निर्गुण स्वरूपास स्फुरण झालें. स्फुरण झाल्याबरोबर प्रकृति (माया, द्वैत, अज्ञान, अव्यक्त, आभास) निर्माण झाली व प्रकृतीनें त्रिगुणान्वित विश्वखेळ निर्माण केला. कोणताही खेळ एकांत, किंवा दोघांत केव्हाही होतच नाही; त्यास तिघांची जरूर असते; खेळणारा, खेळगडी व खेळसामग्री.

त्रित्वाची कल्पना वेदांत आहे, व ती "एकोऽहं; बहुस्याम् नान्य-
दस्तीति," अशा वचनांनी व ब्रम्हा, विष्णु, महेश या त्रिमूर्ति स्वरूपांनी
ठिकठिकाणी दर्शविली आहे व त्यावरूनच ती आपल्या हिंदुस्थानांत
हिंदुधर्मीय आर्य लोकांत रूढ झाली आहे. आतां ही त्रिमूर्तीची कल्पना
आपल्याच देशांत व आपल्याच लोकांत आहे असें नव्हे. ती ज्या ज्या
देशांत (तिबेट, जपान वगैरे) बुद्ध धर्म चालू आहे त्या त्या देशांत,
तसेंच ख्रिस्तीधर्मीय युरोप व अमेरिका खंडांत, तसेंच चीन, इजिप्त,
(आफ्रिका) असीरिया व पर्शिया या देशांतील तद्धर्मीय लोकांतही आढळते.
त्याचप्रमाणें ही कल्पना केवळ भूलोकांतच आढळते असें नाही. ती स्वर्ग-
लोकांत व तेजोमय खगोलांतील तारकापुंजांत ही दृक् प्रत्ययास येते व ही
गोष्ट पनवेलचे श्रीयुत फडके यांचे श्रौदत्तभक्तरहस्य व मुंबईचे श्रीयुत
ओगळे यांनी ओरायनच्या आधारें लिहिलेल्या वेदकालनिर्णय या पुस्तका-
वरून सिद्ध होते.

आतां त्रित्वाची कल्पना जशी नवी नाही, तशी या त्रित्वास जें
"दत्त" हें सुंदर नांव मिळालें आहे, तेंही नवें नाही. श्रौदत्तगुरूंनीं
तिसऱ्या अवतारांत आपण स्वतः होऊनच तें पुण्य नामाविधान धारण
केलें आहे. भूगोलांतील दत्तमूर्तीपेक्षां खगोलांतील (आकाशांतील) गोश्वान-
युक्त तारकामयी तेजःपुंज दत्तमूर्ति खरोखरच अत्यंत प्रेक्षणीय व मननीय
असून सर्वव्यापी परमात्मा विश्वांत कोठकोठें कसकशीं स्वरूपें धारण करून
वावरत आहेत, हें प्रत्यक्ष दर्शविणारी आहे, व हीच मूर्ति जगदुद्धारार्थें
मानवरूप धारण करून खालीं आली आहे कीं काय असें वाटतें.

हा विश्वखेळ म्हणजे त्रित्वाचा किंवा त्रिमुखी दत्तमूर्तीचा खेळ
ऊर्णवाभि (म्हणजे कोळी spider) याच्या खेळप्रमाणें आहे. कोळी
प्रथम आपल्याच उदरांतून काळसर तंतु काढून त्यांचें जाळें विणतो. नंतर
त्यांत जिवंत किमी, कीटक माशा वगैरे लहान लहान जीवजंतु पकडून

शेवटीं त्या सर्वासह त्या जाळ्याचा ग्रास करून टाकून फक्त आपण एक-टाच उरतो. त्याचप्रमाणे निर्गुण वस्तूस स्फुरण होण्याबरोबर ती माया (प्रकृति) रूपि जाळें निर्माण करते व त्यांत विश्वांतील चराचर जीवजंतु पकडून कल्पांतीं विश्वरचनेसह मायेचा ग्रास (लय) करून टाकते. यावरून त्रिमुग्ध हें परमात्माचें आभासिक अतएव मिथ्या स्वरूप आहे व एकमुख हें आभासशून्य अतएव सत्य स्वरूप आहे असें होतें, तथापि श्रीमद्भगवद्गतेत लिहिल्याप्रमाणें चतुर्भुज (अवतारसगुण) व विश्वरूप (अवतारशून्य मूळचें निर्गुण) हीं अनुक्रमें आभासिक व सत्य स्वरूपें त्याच परमात्माचीं असल्यामुळें (व आपण परमात्मसत्तेच्या उच्च कोटीं-तील माणसें नसल्यामुळें) जशी आपल्यास सारखीच सत्य व वंद्य, तशीच येथे ही त्रिमुख व एकमुख हीं त्याच दत्तगुरूंचीं स्वरूपें असल्यामुळें आपल्यास दोन्हीही सारखीच सत्य व वंदनीय आहेत.

या आकाशस्थ आपल्या मस्तकावर उभे असलेल्या हुवेहुवे दत्त-माउळीच्या गोदानयुक्त त्रिमुखी, दैवताचें नक्षत्रपुंजात्मक तेजःपुंज सौंदर्य पाहून त्या श्रीसाईदत्तचरण कमळांतील ब्राम्हानंदरूपि मधुर मकरंदाचा आस्वाद घेण्यांत बाल मधुकराचें मन त्यांच्या पुण्यचरणीं गुंग झालें आहे, असें विनम्रपणें व अत्यादरपूर्वक सांगून पूर्वरंग समाप्त केला आहे.

उत्तररंगः— विश्व निर्माण करण्याकरितां परमात्मांनीं प्रथम जे सात मानसपुत्र निर्माण केले, त्यांपैकी महर्षि अत्री हे एक होत. ह्या मानसपुत्रांना प्रजापति अशी संज्ञा आहे. सर्व प्रजापतींत अत्रि ऋषि हे एक महातेजस्वी व वन्दिप्रभावी विद्वान् होते. श्रीकर्दम महामुनि हे व प्रजापतीच होते. कर्दमऋषींचें लग्न प्रख्यात स्वायंभु मनूची कन्या अश्रदेवी देवहुती ह्यांच्याशीं झालें. ह्या जोडप्यास श्रीपरमात्म विभूति ऋषिल महामुनि व साध्वीचूडामणी जगदंबा अनसूयामाता आदिकरून अपत्यें झालीं. ह्या अनसूयामातेचा विवाह महर्षि अत्रीबरोबर झाला. हे ऋषिदंपत्य दंडका-

रण्यांत फार प्रेमानें व आनंदानें कालक्रमणा करीत असे. परंतु त्यांना संतति नसल्यामुळे पुत्रचितेने त्यांचें चित्त नेहमी जळत असे.

प्रत्यक्ष ब्रह्मदेवास सुद्धा तप केल्यावांचून सृष्टि निर्माण करतां येईना. करितां आपणही तप केल्यावांचून आपल्यास संतति होणार नाही अशी अनसूयामातेची पूर्ण खात्री झाल्यावरून त्यांनीं तुम्हास स्वतःलाच संतति नाही, तर तुम्हो प्रजापति कसले, असें आक्षेपार्थ (Taunting किंवा sarcastic) कटु-पण विनयशीलतेनें अत्रिकृषीजवळ भाषण करून हिमाचलवार घोर तपश्चर्या करून परमात्माला वश करून घेण्याचा इष्ट धरला. ऋषिवर्यांनीं आपल्या लाडक्या सहधर्मचारिणीच्या प्रेमागृहास मान देऊन तीं उभयतां हिमालयांवरील ऋक्ष नांवाच्या शिखरावर गेलीं व तेथे घोर तप करूं लागलीं. त्यांच्या उग्र तपसामर्थ्यानें आदिमावतार दत्तगुरु **योगिराज** यांचा रम्य १६ वर्षांची मूर्ति त्या ऋषिदंपतीसमोर प्रत्यक्ष उभी राहिली.

या प्रत्यक्ष दर्शनानें त्यांच्यापैकीं कोणाचेंच समाधान झालें नाही. अत्रिकृषींनीं योगिराजांना फार दूषण दिलें. अनसूयामातेला तर देवाच्या या माथावीपणाबद्दल फार राग येऊन त्यांनीं देवाची चांगलीच निर्भत्सना केली, व रागानें त्या उभयतांनीं त्याच पर्वतशिखरावरच्या परम नांवाच्या तीर्थावर पुन्हा शंभर वर्षे उग्रतर तपश्चर्या केली. त्या तपश्चर्येच्या योगानें अत्रिकृषींच्या मस्तकातून एक भयंकर तेज बाहेर पडलें. त्या तेजाची प्रखरता विश्वास सहन होईना. म्हणून सर्व चराचर विश्व ब्रम्हा विष्णु महेश या तीन देवांकडे आश्रयाकरितां गेलें. त्या त्रैमूर्तींनीं जगतास अभय देऊन ते तिघे देव अत्रिकृषींच्या आश्रमांत गेले. मी एकाच देवाचें ध्यान करीत असतां तुम्ही कोण व तिघे येथे कशाकरतां आलां म्हणून अत्रींनीं त्यांना सविस्मय प्रश्न केला. तूं ज्या एका देवाचें चिंतन करीत आहेस तोच एक देव आम्ही आहों. तूं आमच्यांत भेद न मानतां त्या एकाचेंच चिंतन करीत वस. असें बोलून ते तिघे अंतर्धान पावले व पुन्हा

अत्रिवरद नामक दत्तगुरूंचा दुसरा अवतार घेऊन पूर्वाप्रमाणें दिव्य तरुण १६ वर्षांचा तीन शिरें व सहा हाताचा देह धारण करून त्या ऋषिदंपतीच्या पुढें येऊन उभे राहिले व त्रैलोक्यांत जो दुर्मिळ वर असेल तो मागा असें म्हणाले. या दर्शनानेंही त्या ऋषिदंपतीचें समाधान झालें नाहीं. तथापि वरच देत असाल, तर तुमच्यासारखें पुत्ररत्न द्या अशी अत्रींनीं त्यांच्याजवळ याचना केली. परंतु देवाच्या या जादुगिरीबद्दल अनसूयामातेनें देवाची सणसणीत कानउघाडणी करून त्याच्या या ऐंद्र-जालिक कृत्याबद्दल पूर्ण नापसंती, निराशा, क्रोध व तिटकारा दर्शविला. अत्रींनीं त्यांचें सांत्वन केलें. इतक्यांत परमात्मांनीं त्यांना आणखी एक हुलकावणी देऊन निसटून जाण्याची निराळीच युक्ती काढली.

तुमच्या कठिण व खडतर तपाला मी भुललों व आतां मी स्वतः-लाच तुम्हास देऊन टाकून तुमच्या अधीन होऊन तुमच्या इच्छेप्रमाणें बालरूप धारण करतो. असें म्हणून दत्तगुरूंनीं तृतीय अवतारांतील सद्यः प्रसूत असें बालस्वरूप धारण करून दत्त हें नामाभिधान धारण केलें. तें दिव्य मोहक बाळ दिग्बररूप पाहून अत्रि ऋषि इतके शांत तरी सुद्धा खिन्न झाले. मग अनसूया मातांच्या संतापाला तर विचारावयासच नको ! त्यांनीं देवाच्या या नटवेगिरी व फसवेगिरीबद्दल देवाचा खरपूस समाचार घेतला व पुन्हा उग्र व भयंकर तप करून मी आपल्या पातिव्रत्य तेजानें तुझ्या हातावर तुरी देऊन तुलाच माझ्या उदरांत जन्म घेण्यास लावून तुला चांगली शिक्षा करीन व आजवर केलेल्या अशा प्रकारच्या अपराधांची तुझ्याकडून कबुली घेऊन तुला पायां पडावयास लावीन अशी परमात्मास सणसणीत तंबी दिली.

आतां आपण पुन्हा अति उग्र तप करूं व तो देव आपल्यास कसा औरस पुत्र देत नाहीं तें पाहूं असें म्हणून त्या ऋषिदंपतीनें स्वतःच्याच आश्रमांत तिसऱ्या वेळीं तप करण्यास प्रारंभ केला. त्या तपाच्या उग्रतमते-मुळें अत्रिऋषींच्या मस्तकांत असह्य असा कालाग्नि उत्पन्न झाला व त्यांना तप करण्याचें सुचेंना. त्यांच्या अंगाची लाही लाही झाली, व प्राण व्याकुळ

झाले. अनसूयामातेनें परमात्माचा धांव्या केला. परमात्मास दया आली, नंतर लागलीच परमात्मा स्वतःच वायु व मेघ बनून अत्रीच्या शरीरांत करुणामृताची वृष्टि करण्याकरतां शिरले. तत्क्षणीच अत्रीचा दाह शांत झाला व त्यांनीं ऋतुमती अनसूया मातेकडे सकाम दृष्टीनें पाहिलें. त्याही सकाम झाल्या. इतक्यांत अत्रिकृषीच्या नयनांतून एक दिव्य भयंकर तेज बाहेर पडलें. तें तेज पाहून अनसूया मातेला अत्यानंद झाला. हें तेज सहन करण्यास आपल्यावांचून श्रीलक्ष्मी, पार्वती सावित्री आदिकरून कोणीही पतिव्रत समर्थ नाहीत व हें आतां सर्व विश्वाची राखरांगोळी करील असें समजून त्यांनीं तें विश्वादाहक तेज वरच्यावर झेलून आपल्या उदरांत सांठवून ठेविलें त्यापासून त्या तत्क्षणीच गरोदर राहिल्या. त्यांना वैराग्याचे डोहळे लागले. एक मास पूर्ण झाल्यावर त्या मार्गशीर्ष शु. १४ बुधवार, रोहिणी नक्षत्र प्रदोषकाली प्रसूत झाल्या. त्यांना जगदुद्धारक चतुर्थावतार **कालाग्नि-शमन** नामक पुत्ररत्न झालें. तें दिव्य व अत्यंत सौंदर्यवान पुत्रमुख पाहून त्यांना अत्यानंद झाला. त्यांनीं त्या बालकाचें अमर्याद चुंबन घेतलें व त्याला स्तनपान दिलें व तूं जरी पहिलें आद्यतत्त्व आहेस, तरी मला तूं तुझी आई म्हणून मानिलें आहेस. केरितां माझे सर्व कोडकौतुक पुरीव, असें सांगून त्यास पाळण्यांत घालून गाणें म्हणून झोंके देऊन निजविलें. आप्रमाणें धर्षण करून येथें आरुयान समाप्त केलें आहे.

मिति श्रावण कृ. १३ }
गुरुवार शके १८५६ }
ठाणें

श्रीसाईपदरज दासनुदास
बालकृष्ण विश्वनाथ देव

श्रीदत्तचिन्साईसद्गुरुभ्योनमः

चतुर्थावतार दत्तगुरु श्रीकालाग्रिशमन साईदत्तजन्म कीर्तनाख्यान

नमन

श्रीगणेशायनमः । सजयति सिद्धुरचदनो देवो यत्पाद् पंकज
स्मरणं वासरमणिरिव तमसां राशिं नाशयति विज्ञानाम् ।

नमन च प्रार्थना

१ पद

(रामदास माउली० या चालीवर)

दयाघन माउली गे । माय माझी दत्तराज माउली ॥
दत्तराज माउली गे । माय माझी ज्ञानराज माउली ॥
ज्ञानराज माउली गे । माय माझी साइराज माउली ॥
साइराज माउली गे । माय माझी दयाघन माउली ॥

लपुनी जगतीं सूत्र ओढिते । हलवि चराचर वाहुली ॥ गे माय माझी ॥१॥
भवभय तारें तप्त दास हा । करि करणेची साउली ॥ गे माय माझी ॥२॥
काममदादिक गांजिति निशिदिनीं । दूर करी अहितावली ॥
गे माय माझी ॥ ३ ॥
दीन बाल तव, नमुनी विनवी । ठाव देईं तव पाउलीं ॥ गे माय माझी ॥४॥

१ अहित म्हणजे शत्रु, अरि, रिपु, आवलि म्हणजे पंक्ति, समुदाय, समूह, संघ, पंद, अतएव अहितावलि म्हणजे काम-क्रोधरुषि शत्रूंचा समुदाय.

भूत्वा यःस्वयमेव नृत्यति सदा ब्रह्मांडरेगावनी ।
नित्यं नौमि नमामि तं नटवरं श्रीसाइनं सद्गुरुम् ॥

अर्थः—नाटककंपन्या, पांच व सात अंकी नाटकें, दोन किंवा तीन अंकी नाटिका (नाटकांत काम करणारी) पुरुष व स्त्रीपात्रें, गायन, वादन व नर्तन आदि करून (नाटकांस लागणाऱ्या) सर्व कला, नाटक शास्त्र, नाटकास लागणाऱ्या यन्त्रावत् इतर सर्व वस्तु, नाटकापासून प्राप्त करून घेण्याची वस्तु (ध्येय) व नाटकास लागणारी सामग्री, हीं सर्व आपणच होऊन ब्रह्मांडाच्या रंगभूमीवर रात्रंदिवस स्वतःच थैमान करणारे नटश्रेष्ठ श्रीसद्गुरु साइनायमहाराजांचें मी निरंतर स्तवन व नमन करतो.

आद्य कालापासूनच एकामध्ये त्रित्वाचा अंतर्भाव

श्रुतिः (समष्टिः)

आत्मा वा इदमेक एवाग्र आसीत् । नान्यत्किञ्चन मिषत् ।
स ईक्षत लोकांस्तु सृजा इति । — ऐतरेयोपनिषद् प्रथम खंड मंत्र १

५. भुजंगप्रयात

आधी एकला एक आत्मा अरूपें । तदिच्छोद्गैर्वै द्वैत माया स्वरूपें ।
तियेपासुनी त्रित्वें त्रैगुण्यें झालें । अशी ऐतरेया श्रुती बोल्लें बोले ।

**मूळ वस्तुलाच स्फुरण होऊन तिला तीन मुखें
निघून त्यापासून तीन निरनिराळीं स्वरूपें
म्हणजेच दस-त्रिमुखत्वाचें प्रगटीकरण.**

१ कोणत्याही प्रकारचा आकार, वर्ण नसलेला. २ त्याच्या इछेने उत्पन्न झालें.
३ मायेपासून. ४ तीनपणा. ५ तीन गुणपणा (रज, सत्त्व, तम.). ६ वचन.

श्रुतिः (व्यष्टिः)

एकैश्वर्यं बहुस्यास नान्यदस्तीति ॥

—संतिरिषोमनिषद् ब्राह्मणो ३, अनुवाक्यं बृहदारण्यकोपनिषद् अध्याय १, ब्राह्मण ८

६ दिंडी

अहा " एकैश्वर्यं " एकामुखं गुरुत्वं । द्विर्नाशयन्न । ते " बहुस्याम " त्यांचें ।
" नान्यदस्तीति " तृतीयस्य सौच्यं । इक्षजिमुखस्य श्रुतिगुणी कसे नाचे ॥

७ स्रग्धरा

मी एकीएक होणे भज बहु, पहिली निर्गुणी स्फूर्ति झाली ।
स्रग्धरु स्फूर्ति सगें प्रकृति गुण अगा द्वेन भासोस थ्याली ।
आभासे आत्मरूपी जयलसुर्भगदा विश्वखेळासि खेळे ।
खेळीं ना लिल, तीचें बवल ! तन्त्र कदा अद्वितीयत्त्व मेळे ॥

दत्तभक्तांची दत्तभक्ति प्रायः तीन प्रकारची आढळते. एकमुखी दत्ताची (मूर्ती, प्रतिमा, संतावतार सगुण परमात्मा) दत्त पादुकांची व त्रिमुखी दत्ताची. पैकीं एकमुखी दत्त क्वचित्, तसेच त्यांचे भक्तही विरळा. दत्तपादुकांचीं स्थाने वरीच, तसे त्यांचे भक्तही पुष्कळ. त्रिमुखी दत्तमूर्ति व प्रतिमा असंख्य तसे त्यांचे भक्तही अगणित.

कोणत्याही खेळास तिघांची जरूर लागते. खेळणारा, खेळगडी व खेळसाधनही. खेळ एकांत कधीच होत नाही. परस्थान्या जगरूपि खेळास ही त्रित्वाची, त्रिपुटीची त्रैमूर्तीची म्हणजे दत्त-त्रिमुखत्वाची आवश्यकता आहे.

१ दुसरें मुख. द्वितीय=दुसरें, आनन=मुख. २ भास्य=मुख. ३ खरोखर. ४ स्फुरण
Inspiration. ५ दोन. ६ मिथ्यात्व, खोटपणा. ७ निर्माण केले. ८ डोळ्यास सुंदर दिस-
णारा. ९ एकपण. १० मलिन होत नाही, बिघडत नाही; नाहीसें होत नाही.

अद्वैत हें खेळास नालायक, द्वैत हें लंगडे, फक्तत्रिपुटी मात्र समर्थ. सृष्टि निर्माण करणें, तिचें पालन करणें व तिचा संहार करणें हाच परमात्म्याचा खेळ. हीं तीन स्वरूपें सृष्टि निर्माण करण्याच्या पूर्वीपासून त्यांच्या ठिकाणी स्वतःसिद्ध आहेत.

विश्व प्रारंभाचे वेळीं विश्वकार्यार्थ परमात्मांनीं स्वतःचेच तीन भाग पाडून त्यांस तीन निरनिराळीं नांवें दिलीं.

८ अनुष्टुभ्

अस्य त्रैलोक्यवृक्षस्य । भूमौ विटप शाखिनः ।
अग्रं मध्यं तथा मूलं । विष्णुर्ब्रह्मा महेश्वरः ॥ — रुद्रहृदयोपनिषद्
एकाचे तीन विभाग करण्याचें प्रयोजन व त्यांचीं कार्यें

९ अनुष्टुभ्

कार्यं विष्णुः क्रिया ब्रह्मा । कारणं तु महेश्वरः ।
प्रयोजनार्थं रुद्रेण । मूर्तिरेका त्रिधाकृता ॥ — रुद्रहृदयोपनिषद्

विश्वांतील पंचतन्वात्मक प्रत्येक वस्तूंत गुप्त त्रित्व
म्हणजे गुप्त दत्तस्वरूप

१० आर्या

१ कांचन, कंज, कुशानु, कलकलकलकंठि कृत्तिका कांता ।
इति पंच भूतर्जात त्रिगुणान्वितं दत्त, चिंति एकांता ॥

(वर वर्णन केल्याशिवाय अ, ऊ, म ३^०कार, क्रग्, यजु, साम, ब्रह्मा,

१ सोने. २ कमळ. ३ अग्नि. ४ अस्पष्ट मधुर शब्द. ५ मधुर शब्द करणारी कोकिला.

६ कृत्तिका नक्षत्र. ७ रमणीय. ८ पृथ्वी, आप, तेज, वायु व आकाश यांपासून निर्माण झालेले पदार्थ. ९ सत्त्व-रज-तम गुणांनी युक्त.

विष्णु, महेश, अधिभूत, अधिदैव, अध्यात्म, क्षर, अक्षर, पुरुषोत्तम, गंगा, यमुना, सरस्वती, गार्हस्पत्य, आहवनीय दक्षिणाग्नि, ध्याता, ध्येय, ध्यान, उन्हाळा, पावसाळा, हिवाळा, सकाळ, दुपार संध्याकाळ, वगैरे वगैरे ह्या सर्व त्रिपुट्यांत दत्त स्वरूपच सामावलेले आहे.

इतर देशांतील व धर्मांतील त्रिमूर्तींची

म्हणजे दत्त-कल्पना

११ शार्दूलविक्रीडित

मंजुश्री, अवलोकितेश्वर तथाऽसीमप्रकाशा बुद्धा ।
 ख्रिस्तांची^१ त्रिनिटी पिता, सुत, पवित्रात्मा च एवं विधा ।
 चीनांच्या शुभ फो, सनो समर्प समपओ, प्राचीन, ह्या देवता ।
 आसीरीस इसीस होरस अशा ईजिप्त मूर्ती मर्ता ॥

१२ द्रुतविलंबित

अँसिरिया अनु, चेल हिया इति । अहुरमझ्झद मिथ्रऽ सभा इति ।
 अर्नल अमूर्त अर्क^{१०} तथैव वा । भजति पारसिका तिन्हि या शिवा^{११} ॥

आतांपर्यंत त्रित्वाची, त्रिमूर्तीची किंवा त्रिमुखी दत्तकल्पना अति पुरातन म्हणजे आद्य काळापासून स्वर्गांत, वेदांत, मृत्युलोकांत, हिंदुस्थानांत व ज्ञात (माहित असलेल्या) जगांतील बहुतेक सर्व देशांत कशी रूढ ज्ञाली आहे, याचें संक्षिप्त विवेचन केले. म्हणजे आतांपर्यंतचें विवेचन भूगोलांतील

१ असीम प्रकाश. २ बुद्धांच्या मंजुश्री, अवलोकितेश्वर व असीमप्रकाश ह्या तीन देवता. ३ त्रिनिटी Trinity त्रिमूर्ति Father, son & the holy Ghost; (पिता पुत्र व पवित्र आत्मा सैतान). ४ याप्रमाणें. ५ अस्माइति हें देवतेचें नांव आहे. ६ मानल्या गेल्या आहेत. ७ असीरिया देशांतील त्रिमूर्ति अनु, चेल व हिया. ८ अग्नि. ९ पाणी. १० सूर्य. ११ कल्याणकारक.

झालें. आतां ह्या त्रित्वास म्हणजे त्रिमुखी दत्तकल्पनेस खगोलांतही मूर्तिमंत दृक्प्रत्यय मिळतो व तो अत्यंत आल्हादकारक, प्रेक्षणीय व अनुभवसिद्ध आहे.

**खगोलांतील म्हणजे आकाशांतील नक्षत्र-
स्वरूप त्रिमूर्तित्व म्हणजे गोश्वानयुक्त
अभिनंदनीय, प्रेक्षणीय, वंदनीय
मननीय दत्तमूर्ति**

मार्गशीर्ष महिन्यांत येत असलेला वसंत ऋतु व मार्गशीर्षापासून होत असलेला वर्ष-प्रारंभ.

१३ आर्या

प्राचीन वेदकाळां एके वेळीं वसंत संपात
मृगनक्षत्रीं होता वर्षप्रारंभ ही तसा त्यांत ॥

१ क्रांतिवृत्त व विषुव वृत्त (The ecliptic & the Sun's equinoctia passage) हीं दोन वर्तुळें (circles) ज्या दोन बिंदूंत (points) एकमेकांस छेदतात, (cut) त्या प्रत्येक छेदनबिंदूस संपात (meeting together) म्हणतात. हीं दोन वृत्तें किंवा वर्तुळें म्हणजे सूर्याचे (वस्तुतः पृथ्वीचे) नक्षत्रांतून फिरण्याचे मार्ग आहेत. या दोन वृत्तांवरच सत्तावीस (इल्लीं अष्टावीस) नक्षत्रांचीं स्थाने आहेत. हे संपात दोन आहेत. वसंतसंपात व शरत्संपात. यांपैकी ज्या नक्षत्राजवळ सूर्य आला म्हणजे वसंत ऋतूला आरंभ होतो, तो वसंतसंपात, व दुसरा शरत्संपात. या बिंदूपासून ९० अंशांवर असलेले जे दुसरे बिंदु, त्यांस अयनबिंदु म्हणतात. त्यांपैकी एकास उत्तरायण व दुसऱ्यास दक्षिणायन बिंदु असें म्हणतात. क्रांतिवृत्त स्थिर आहे. विषुववृत्त चल आहे. त्यामुळे त्यांना छेजदारारे संपातबिंदूही चल आहेत व अयनबिंदूही चल आहेत.

१४ लावणी (जाटं नको रे विषयारविची० या चालीवर)

त्रिभुवनसुंदर विश्वमंदिरीं नीलांबर हें वितान ॥
 त्यावरि तारागण-हंड्यामधि रत्नदीप जणु छान ॥
 त्यांत मणिमय झुंबर सदश तीन पुंज शोभती ॥
 ज्याते रोहिणी मृग आरुद्रा ज्योतिर्विंद बोलती ॥

दत्त-त्रिमुखांपैकी पहिलें नक्षत्र-मुख

ब्रह्मदेव

१५ साकी

ह्या तान्यांच्या तीन देवता वसंत समयीं दिसती ॥
 पहिली यज्ञाब्दप्रारंभाची रोहिणी रजः प्रजापती ॥
 दृष्टी नर्मि फोंका । प्रभुची लीला अवलोका ॥

दुसरें नक्षत्र-मुख

विष्णु

१६ साकी

क्षीरोदधि जणु नभगंगा ही मृगशिर सन्निध वाहे ॥

१ नील=निळें अंबर=आकाश=निळ्या रंगाचें आकाश. २ छत, चांदवा. ३ (नक्षत्र किंवा तारा ह्या हंड्या) त्यांत नक्षत्रांचें तेज हेच रत्नांचे दिवे. ४ राशि-समूह. ५ पूर्वी नव्या वर्षास सुरवात झाली की, यज्ञ करण्यास सुरवात होत असे; म्हणून वर्षप्रारंभाला यज्ञ-वर्षारंभ म्हणत. ६ रोहिणी नक्षत्राचा पुंजका. ७ रजोगुणी. ८ ब्रह्मदेव. ९ आकाशगंगा. याच आकाशगंगेला इंग्रजीत milky way असें म्हणतात. आकाशगंगा म्हणजेच क्षीरसागर व वैतरणा नदी. १० मृग नक्षत्राचा पुंजका.

मृगशिर सात्विक विष्णु देवता क्षीरसागरीं राहे ॥
दृष्टी नभिं फेंका । प्रमुची लीला अवलोका ॥

तिसरें नक्षत्र-मुख
शंकर

१७ साकी

तमोगुणी जी रुद्र देवता आर्द्रापुंजीं विलसे ॥
नवल पहा हें त्रिमुखी दैवत नभिं कैसें तें शोभतसे ॥
दृष्टी नभिं फेका । प्रमुची लीला अवलोका ॥

वरील आकाशस्थ नक्षत्ररूप दत्तगुरुजवळ असलेले
वेदरूप कुत्र्यांचे दोन नक्षत्रपुंज व त्यांचें कार्य

१८ दिंडी

तीन पुंजासन्नीध दोन श्वानं । पुंज दिसती रक्षिती देवयान ॥

१ कुत्र्यांच्या आकृतीचे दोन नक्षत्रपुंजके. ह्या दोन कुत्र्यांस संस्कृतांत श्वन् व प्रश्वन् म्हणजे लहान कुत्रा व मोठा कुत्रा असें म्हणतात. ग्रीक भाषेंत क्वान, प्रोकवान व इंग्रजींत कॅनिस मायनॉर व कॅनिस मेजॉर असें म्हणतात. (अथर्ववेद ६-८०-३). २ देवयान व पितृयान हीं देवलोकांत व पितृलोकांत जाण्याचीं दोन द्वारे आहेत. देवयान (देवलोक) (देव=अमर, यान=मार्ग) म्हणजे आकाशाच्या वरचा भाग. तो प्रकाशित व ज्ञात प्रदेश आहे व तेथें इंद्राचें राज्य आहे. पितृयान (पितरलोक) (पितृ=पितर, यान=मार्ग) म्हणजे आकाशाच्या खालचा भाग. हा अंधःकारमय व जलमय प्रदेश आहे, व तेथें यमाचें राज्य आहे.

देवयान ऊर्फ देवलोक व पितृयान ऊर्फ पितरलोक या दोन गोलाधीना जोडण्याकें काम वसंत व शरत्संपात करतात. म्हणजे हीं संपातस्थानें देवयानाचीं ऊर्फ स्वर्गाचीं द्वारे होत.

हीं दोन द्वारे संरक्षण करण्याकरतां दोन द्वारांवर म्हणजे वसंत व शरत्संपात बिंदू-जवळ वरील दोन कुत्रे (श्वानपुंज) आहेत.

एक मोठा लघु दुजा अनुपमेय । वेदरायांचें चिन्ह सारमेय ॥

त्याचप्रमाणें दत्तगुरुजवळ असलेली गाय

१९ इंद्रचज्रा

गंगा नर्भी वैतरणा तराया । नौका तिथें ठेविलि देवराया ॥

गोरूप नौभार पडे भराया । मर्त्या वदे ताक्ष्य पुराण राया ॥

२० पद. राग धनाश्री, ताल दादरा

(मूर्तिमंत भीति उभी मजसमोर राहिली, या चालीवर)

मूर्तिमंत भासत ही मज शिरावरी नर्भी ॥

१ आसामान्य, अलौकिक. २ कुत्रा.

३-४ वेदांत व पुराणांत वर्णिलेली आकाशगंगा व क्षीरसागर गरुडपुराणांत सांगितलेली वैतरणा नदी व इंद्रजीत म्हटला जात असलेला Milky way (दुग्धमार्ग, दुधाचा रस्ता) हीं एकाच आकाशगंगेचीं निरनिराळीं नांवें आहेत. ५ नाव (दैवी नावम् ऋग्वेद १०-६३-१०). ६ गाईच्या रूपानें. ७ नावेचें भाडें. ८ मेलेल्या मनुष्यास. ९ तादर्थ्य=गरुड. पुराणराया=पुराणांे राजे, कर्ते, व्यास. मृत मनुष्यास यमलोकांत जाण्याकरतां वैतरणा नदी तरून जावी लागते. ती तरून जाण्याकरतां तेथें देवानें एक नौका ठेविली आहे, तिला संस्कृतांत दैवी नावम् असें म्हणतात व ग्रीक लोकांत आर्गोनेव्हिस असें म्हणतात व हा नावेचा तारा मोठ्या कुव्याच्या तान्याजवळ अगदीं हुबेहुब नावेच्या किंवा जहाजाच्या आकाराचा आहे. ह्या नावेत बसून जाण्याचें भाडें गाईच्या रूपाने द्यावें लागतें, म्हणून मृताच्या नांवानें एक गाय द्यावी म्हणजे त्याला या नदीपलीकडे जाण्याचा नावेचा खर्च देतां येतो, असें गरुड-पुराणांत सांगितलें आहे. १० आकाशांत.

तारकामयी सुरैर्म्य *दत्तमाउली उभी ॥

उद्धरावयासि जगा मनुजंरूप घेउनी ॥

मेदिनी तलीं आली, भक्त-सुरैंभि सौरैंभी ॥ मूर्तिमंत० ॥

त्रित्वाचें पुन्हा एकत्व किंवा तीन मुखांचें

पुन्हा एक मुख अथवा त्रिमूर्तीची पुन्हा एक मूर्ति

२१ स्वागता

ऊर्णनाभि उदरांतुनि काळें । सूत्रं काढुनि विणी मग जाळें ॥

त्यांत तो धरि किंमी जितं माशा । 'ग्रासि त्यासकट दावि तमाशा' ॥

१ नक्षत्रस्वरूप. २ सुंदर. ३ मनुष्याचें रूप. ४-५ भक्तांची आवडती कामधेनु. ६ कोंडी Spider. ७ सूत. ८ सूक्ष्म जीवजंतु. ९ जिवंत. १० गिळून टाकतो.

* याप्रमाणें रोहिणी, मृग, आर्द्रा, नक्षत्रपुंजांच्या तीन देवता ब्रह्मा, विष्णु, महेश, देव-यानाचीं दोन द्वारें राखणारे दोन कुत्रे, वैतरणा नदी उतरून पलीकडे घेऊन जाणाऱ्या नावेस नौर किंवा भाडें (freight) भरण्याकरितां मृतांना बावी लागणारी गाय, या सर्व चिन्हांनीं अंकित असें आकाशास्थ तारकापुंजात्मक श्रीदत्तगुरुंचे हुबेहुब अत्यंत मोहक मूर्तिमंत स्वरूप पूर्णपणें दृक्प्रत्ययास येतें. यावरून त्रिमुखी दत्तगुरु हे केवळ भूगोलांतील सर्व प्रदेशांत व्याप्त आहेत असें नाहीं; ते खगोलांत अतएव अखिल विश्वांत व्याप्त आहेत असें सिद्ध होतें. "ओरायन" च्या अभावीं खगोलांतील या रम्य दत्तगुरुमूर्तींच्या अलौकिक प्रभु-त्वीलेचा पत्ताही लागला नसता व ही मूर्ति आकाशाच्या कुशींत आणखी कितो असंख्य कालपर्यंत अडकून पडली असती कोण जाणें !!! ओरायनकारांनीं या बाबतींत सर्व ज्ञात जगास निःसंशय अत्यंत ऋणी करून ठेविलें आहे. ११ तमाशा=खेळ व खेळास आसून टाकणें म्हणजे प्रलयकाळीं त्रिमुखाचें पुन्हा एकच मुख धारण करून बसणें =खेळ संपविणें.

दाळी महाराजः—

दत्तचिदीश्वर साईराज । विरिंचि हरिहर श्रीगणराज.

(त्याप्रमाणें नामघोष १० वेळ करावा)

श्रीसश्रिदानंद सद्गुरु दत्तमहाराज की जय ।

” ” ” ज्ञानेश्वर महाराज ” ”

” ” ” साईनाथ महाराज ” ”

” ” ” सर्व साधुसंतमहाराज ” ”

श्रीकालाग्निशमन दत्तप्रभूस हार घालणें व बुका लावणें.

आकाशस्थ दत्तगुरुचरणकमलांतील मकरंद
खाण्यांत बालभृंगाचें लौलुप्य

(बुका लावण्याच्या वेळीं म्हणण्याचें पद.)

२२ पद. राग हमीर-कल्याणः ताल त्रिवट

(ब्रम्ह पाहिलें० या चालीवर)

ओरायन बोलें । अहाहा ओरायन बोलें ॥

अगणित निशिदिनि कुंशि सांकडली । प्रणवरूप दत्तगुरु मूर्ति ही ।

नीलांबर खोले ॥ अहाहा ॥ धृ. ॥

वेदराशि हे बहुवस भास्ये । नक्षत्रोदरिं शिरुनी धैर्ये । श्वंडुगो होउनि

१ ओरायन हा प्रीक शब्द आहे. हा मूळ आप्रहायण या संस्कृत शब्दावरून झाला आहे. आप्रयण हें मृगशीर्ष नक्षत्रपुंजाच्या आप्रहायण या नांवाचें मूळ स्वरूप आहे. आप्रहायण हें मार्गशीर्ष महिन्याचें नांव आहे. २ पीटांत. ३ अडकून राहिली. ४ ओंकाररूप म्हणजे अ, उ, म रूप म्हणजे अ=तमोगुण, उ म्हणजे रजोगुण व म=सत्व गुण. तमाची देवता शंकर, रजाची ब्रह्मदेव, व सत्वाची विष्णु म्हणजे प्रणवरूप ओंकारांत दत्तरूप भरलेलें आहे. ५ निळे रंगाचें आकाश. ६ प्रकट केले. ७ श्वन् कुत्रा व गो=गाय.

अति चातुर्यै । सन्निध त्या ठेले । प्रभूच्या, सन्निध त्या ठेले हरीच्या, ।
देवाच्या अगणित निशिदिर्नि० ॥ १ ॥

नैसर्गिकि ही अगम्य लीला । दावित साई-शंकर भोला । निरखुनि
वाटे मोद मनाला । विद्वज्जन डोले ज्योतिर्विद, डोले
प्रेक्षकजन, साधूजन । अगणित निशिदिर्नि ॥ २ ॥

आकाशाच्या ब्रह्मानंदी । साईद्रंत्तांत्रां अरविदी । वालांली मन मधु
मकरंदी । गुंगचि हो झाले । लुब्धचि हो झाले
मशचि, दंगचि । अगणित निशिदिर्नी ॥ ३ ॥

पूर्वरंग समाप्त

१ त्या दत्तप्रभूजवळ. २ दत्तचरण. ३ कमली. ४ बालभृंग, मधुकर,
बटपद=भुंगा, गोड. ५ मव.

उत्तररंग-आख्यान प्रारंभ

श्रीसाईदत्तगुरुचरित्र लीला वर्णन करण्यांत वालाचा
अनधिकार

२३ मंदाक्रांता

क्वाऽसौ श्रीमानतुल भगवान्साइचिच्चक्रवर्ती
क्व श्रीसाईचरितजलधि दुस्तरोऽनंतपारः ॥
क्व श्रीलीला गहनमधुरास्तस्य कल्लोल मालाः ॥
क्वाऽयं बालः प्रकृतविषये दीन शून्याधिकारः

अर्थः—ज्ञानसम्राट् (बादशहा) श्रीमंत, अनुपयेय, षडगुणैश्वर्य भग-
वान् श्रीसाईदत्तगुरु कोणीकडे ! अमर्याद व तरून जाण्यास कठीण असा
श्रीसाईदत्तगुरुचा चरित्ररूपि समुद्र कोणीकडे ! त्याच समुद्राच्या श्रीसाईदत्त-
गुरुंच्या गूढ व गोड रसाळ लीलारूपि लाटांचा समुदाय कोणीकडे ! व
श्रीसाईदत्तगुरुंचें जन्माख्यान वर्णन करण्याचा जो हल्लींचा प्रसंग त्यांत
दरिद्री व अनधिकारी हा बाल कोणीकडे !

परंतु परमात्माचेच मनांत आल्यावर काय होत नार्ही !

२४ अभंग

आले देवाजीच्या मना । तेथें कोणाचें चालेना

(तु. गाथा ३१०६)

विश्वखेळास प्रारंभ करिते वेळीं प्रथम चार लोक व आठ
लोकपाल (दिक्पाल) निर्माण केले.

श्रुति : मंत्र २-३

सइमाँल्लोकान सृजत । अंभो मरीची मर मापोऽदोऽभः
परेण दिवं द्यौं प्रतिष्ठांतरिक्षं मरीचयः । पृथिवी मरो या
अधस्तात्ता आपः ॥ २ ॥

सइक्षतेमेनु लोका लोकपालानु सृजाइति । सोऽद्भयः
एव पुरुषं समुद्धृत्या मूर्च्छयत् ॥ ३ ॥

—ऐतरेयोपनिषद् प्र. अध्याय, प्र. खंड

२५ अनुष्टुभ्

इंद्रो वन्हिः पितृपतिः । नैऋतो वरुणो मरुत् ॥
कुबेर ईशः पतयः । पूर्वादीनां दिशां क्रमात् ॥

—अमरकोश प्र. कांड, श्लोक ८५

नंतर मानसपुत्र, सात ऋषि व चार मनु निर्माण केले.

२६ अनुष्टुभ्

महर्षयः सप्त पूर्वे । चत्वारो मनवस्तथा ॥
मद्भावा मानसा जाता । एषां लोक इमाः प्रजाः॥

—श्री. भ. गी. अ. १०, श्लो. ५

अत्रींषा जन्म योग्यता शक्ति व विद्वत्ता

२७ स्रग्धरा

पूर्वा सप्तर्षि, चारी मनु मग सृजिले, मानसापासुनीया ॥
निर्माया विश्व ईशो, निज, अतुल्य बलैश्वर्य ही दाउनीया, ॥

१ मनापासून (परमात्माचा) यांनाच मानसपुत्र किंवा प्रजापती म्हणतात. २
विलक्षण, अलौकिक. ३ शक्ति व मोठेपणा.

सप्तर्षीमाजि अत्री, ग्रंहिं जणु रवि जे, वन्हि जन्म प्रदाते ॥
ऋग्वेदार्यव^३ सूक्त, ^४स्मृति इति विविध, ग्रंथराज प्रणेते ॥

२८ पृथ्वी

ऋषीवर मरीचि, अंगिरस, रत्न अत्रि, क्रतु, ॥
वशिष्ठ, हि पुलस्त्य, वै पुलह, सप्त नांमांकितु ॥
प्रसिद्ध मनु चार त्या मथिल 'आद्य' 'स्वार्थभुवा ॥
^{१०}'स्वरोचिष हि औत्तमी विबुध' तामसा^{१२} भैरवा ॥

अनसूया मातांचें कुल, जन्म व योग्यता.

२९ दिंडी

मनुमाजी स्वार्थभु मनु विराजे । देवहूती कन्यका तथा साजे ॥
देवहूती^{१३} 'पर्णिली कर्दमासी'^{१४} । कपिल^{१५} अनसूया^{१६} अपत्ये तथासी ॥

३० आर्या

श्री रुक्मिणि मातुःश्री, चूडालांबा^{१७} अरुन्धती^{१८} जननी
सम^{१९} अनसूया माता ^{२०}'यन्नामैव' ^{२१}क्षमाघ-अरि-ह्वनी ॥

१ ग्रहामध्ये म्हणजे रवि, चंद्र, मंगळ, बुध, गुरु, शुक्र, शनि, राहु, केतु, य-
नवग्रहांत. २ अमीला जन्म देणारे. ३ वेदमंत्र. ४ परंपरागत कायद्यांचे पुस्तक किंवा
कायद्यांच्या नियमांचे पुस्तक. ५ विश्ववंद्य नाना कारचे राष्ट्रधर्मग्रंथ. ६ करणारे,
रचणारे. ७ प्रख्यात. ८ पहिले. ९ स्वार्थभू. १० स्वरोचिष. ११ ज्ञानी, सुज्ञ. १२ तामस
नांवाचे परंतु अ=नाहीं. भैरव=रागीट, क्रोधी. रागीट नाहीत म्हणजे शांत.
१३ लग्न लागले. १४ प्रजापति कर्दम महामुनी १५ कपिल महामुनी (सिद्धानां
कपिलो मुनिः—श्री. भ. गी. अ. १० श्लो. २६) १६ मुले. १७ शिखीध्वज राजाची
राणी. १८ वशिष्ठ ऋषींची पत्नी. १९ सारख्या. २० ज्यांचे फक्त नांव. २१ क्षम=समर्थ;
अघ=पातक, अरि=शत्रु; ह्वनी=नाहींसे करण्यास=पातकरूपि शत्रूंचे निर्दालन करण्यास;
ांचे के वळ नाव समर्थ.

३१ आर्या

सुगुणा, सुजना, सुभगा, सति साध्वी सुंदरा सुशीलाऽर्या^१ ॥
अचला, अनंघा, अमला, अनसूया अत्रि अंगनाऽर्चार्या ॥

अत्रि व अनसूया यांच्या लग्न-
पत्रिकेचें अद्वितीयत्व

३२ मालिनी

घंटित वधुवरांचें अद्वितीय त्रिलोकीं^१ ॥
मिळति सुगुण छत्तीसैकराशीं^२ विलोकीं^३ ॥
"म्हणुनिरत सदा जीं^३ प्रेम आनंदजाळीं^४ ।
परि हृदिं^५ शिशुचिंता^६ नित्य चित्तास जाळीं^७ ॥

अनसूयामातांची उद्विग्नता; दुःखनिवेदनश्लेषगर्भ भाषण,
व तपश्चर्येकरितां पर्वतावर जाण्यास
अत्रिकृष्णीना प्रेमाची विनंती

३३ पद (उद्धवा शांतवन० या चालीवर)

बलभा शांत मन करुनी । परिसावी माझी विनती ॥
प्रार्थिते हस्त जोडोनी । दासीची चरणीं प्रणतीं^८ ॥ धृ० ॥
तुम्हि प्रजापतिं^९ ऐसी ख्यातिं^{१०} । परि संज्ञां^{११} स्वार्थं^{१२} न दिसती ॥१॥

१ श्रेष्ठ. २ स्थिरबुद्धीची. ३ निष्पाप. ४ निर्मल. ५ स्त्री. ६ उपदेश करण्यास योग्य. ७ लग्नपत्रिका. ८ असाधारण. ९ त्रैलोक्यांत. १० एक राशि. ११ पहा. १२ मम. १३ तीं दोघें. १४ जाळ्यांत. १५ अंतःकरणांत. १६ पुत्र. १७ जाळीत असे. १८ नमस्कार. १९ प्रजा उत्पन्न करणारे. २० कीर्ति. २१ पदवी, नाव. २२ खरे, अर्थपूर्ण.

संततीविण तुमची युवती । जन सारे तुम्हा हसती ॥ २ ॥
 ज्या पुत्रवती कीं युवती । त्या मजला वंध्या म्हणती ॥ ३ ॥
 हे बोल शल्यासमं खुपती । परि खंति न तुमचे चित्तीं ॥४॥
 चालः—हे बोल कितीतरी साहूँ । प्रियकरा हिमार्चल जाऊं ॥
 हट्टं तपें प्रभूला आळवूं
 चालः—करुणाघनं विभु तें सन्मुखं येती वर्पति^{१०} येती वर्पति॥
 मग^{११} कलंक-मल धुवुनी जाती ॥ ५ ॥ बल्लभा शांत ॥

अनसूया माता तपश्चर्येस जाण्याचें कारण सांगतात

३४ ओवी

पैं सृष्टीचिया उपक्रमा^{१२} । पूर्वीं गा वीरोत्तमा^{१३} ।
 वेडा ऐसा ब्रह्मा^{१४} । एकला होता ॥ ३२६ ॥

३५ ओवी

मज इश्वराते नोळखे । ना सृष्टी ही करूं न शके
 तो थोरू केला एके । नामें^{१५} येणें ॥ ३२७ ॥

श्रीज्ञानेश्वरी अ. १७ ओ. ३२६-३७

अनसूया मातांची समजूत व त्यांच्या म्हणण्यास अर्त्रींची संमति.

३६ दिंडी

प्रिये प्राणेश्वरि खिन्न नको होऊं । अद्रि राजेंच्या उच्च शिखरिं जाऊं ॥

१ बायको. २ वांझ. ३ काट्याप्रमाणें. ४ सहज करूं. ५ हिमालयावर. ६ घोर.
 ७ करुणारूपि पाण्यानें भरलेला मेघ. ८ त्या वेळीं. ९ समोर. १० वर्पाच करील. ११
 कलंक=डाग; मल चिखल. आपल्या कपाळावरील डागरूपि चिखल. १२ प्रारंभाचे
 वेळीं. १३ अर्जुना वीरश्रेष्ठा. १४ ब्रह्मदेव. १५ फक्त देवाच्या एका नांवानें म्हणजे
 तपश्चर्येनें. १६ हिमालयाच्या.

वृक्षमूर्ली पाषाणतली राहूं । ताप, वृष्टी, अति शीतं सुखें साहूं ॥

३७ दिंडी

पिऊं निर्झरं जल कंदमुलें खाऊं । तपाचरणें जगदीश चरण सेवूं ॥
ईशविस्मृत्यपराध पदरिं घेऊं । देवकृपया लांछना धुवुनि दावूं ॥

उभयतां अत्री च अनसूया माता तपश्चर्येस जातात

३८ घनाक्षरी

उभयहि गेली ऋक्षशं गा^१ । आळवूनी श्री रुक्मिणिरंगा^{१०}
असंगसंगा, भवभयभंगा^{१२} । वश करुनी घेती ॥

दत्तगुरूचा योगिराजनामक प्रथमावतार.

३९ आर्या

तपसामर्थ्ये^{१३} आदिम दत्तगुरूयोगिराज अवतरले
सन्मुख दोघांपरी ते ह्रीगर्भजशिशुसुखासि^{१४} अंतरले^{१५} ॥

**दर्शनापासून आनंदाऐवजीं अत्रींस असमाधान
मात्र वाटलें.**

४० शार्दूलविक्रीडित

स्फाटीकी तव रम्य मूर्ति बघुनीवाटे समाधान ना ॥
राहे मच्छुभ पुण्य पत्नि जठरी^{१६} यावत् सुताधान^{१७} ना ॥

१ दगड. २ ऊन. ३ पाकस. ४ थंडी. ५ झऱ्याचें पाणी. ६ ईश्वरास
विसरण्याचा अपराध गुन्हा, प्रमाद. ७ कबूल करूं. ८ जगाला. ९ ऋक्ष. नांवाच्या
शिखरावर. १० पांडुरंग, विष्णु. ११ असंग=वैराग्य; संग=संगती=वैराग्य आहे
संगतीला ज्याच्या, अशा वैराग्यशील पुरुषाचा सोवती. १२ भव=संसारभय=भीति,
भंग=नाश=संसार भयाचा नाश करणारा. १३ प्रथम. १४ ह्री=वायकी, गर्भज=
गर्भापासून उत्पन्न झालेला; शिशु=मुलगा=स्वतःच्या बायकोच्या गर्भापासून झालेल्या
पुत्रसुखास. १५ मुकले=या दर्शाने त्यांना प्रत्यक्ष पुत्रसुख मिळालें नाहीं. १६ स्फटिका
प्रमाणें तेजस्वी. १७ पोटी. १८ जोपर्यंत. १९ पुत्रगर्भ.

दुग्धेच्छा कशि तृप्त होईल वदे अ०पिष्ट संमिश्रणे ॥
किंवा कांच करील काय मनिषा^३ पूर्ती^४ मण्यां कारणे ॥

अनसूया मातेला आनंदाऐवजी संताप

४१ पद

किति किति किति कपट करिशि कुटिल केशवा ॥
मधु मधु मधु मधुर मु०खर मलिर्न माश्रवा ॥
रम रम रम रमसि रहसि रुदसि^{१०} राघवा ॥
वद वद वद विमल^{११} वचन विफलवैभवा^{१२} ॥

दोषेही रागावून पण निराश न होतां पुन्हा अति
बोर तप करितात.

४२ पद. ठुमरी (जलभरन जात या चालीवर)

जाणुन देत, न सत्फल केशव^{१३} कल्पतरू किल कल्पित^{१४} काले ॥
त्या रुषिता ऋषिदंपतिनीं मुहु^{१५} वर्षशतोत्र^{१६} तपा तपियेले^{१७} ॥
त्याच गिरिवर^{१८} त्याच शिखावरि^{१९} पुण्यजले परमाख्य^{२०} सुतीर्थी ॥
हृच्छबले^{२१} मग अत्रि शिरांतुनि^{२२} भीषण तेज निघे परमाथी^{२३} ॥

बोर तपाचा परिणाम

४३ शालिनी

ना त्रैलोक्या चंडे^{२४} तें तेज साहे । त्रैमूर्तीच्या^{२५} संश्रया^{२६} विश्व पाहे ॥

१ अप्=पाणी, पिष्ट=पीठ. २ उत्तम मिश्रण. ३ इच्छा. ४ पूर्ण. ५ रत्नाची.
६ अप्रामाणिक. ७ बोलका, वाचाळ. ८ दुरात्मा, पातकी. ९ एकांतांत. १० रडतोस.
११ खरे. १२ व्यर्थ ऐश्वर्य. १३ परमात्मा कल्पवृक्ष. १४ निश्चित. १५ पुन्हा.
१६ शंभर वर्षे उग्र तप. १७ केले. १८ पर्वतावर. १९ शिखरावर. २० परम नांवाच्या.
२१ तपाच्या शक्तीने. २२ भयंकर. २३ परमात्मप्राप्ति करून देणारे, परमात्मरूप
पुत्रप्राप्ति करून देणारे. २४ भयंकर. २५ ब्रम्हा, विष्णु, महेश. २६ आश्रयाकरितां.

'नाभोकारा देउनी' त्यासि, गेले । 'ब्रम्हाजेशा अत्रिच्या' पर्णशाले ॥

अत्रीचा त्रैमूर्तीस प्रश्न

४४ साकी

करीत असतां ध्यान निरंतर मी एकचि देवाचें ॥
कोण तुम्ही कां तिघे आला ३ हें सांगा आपुल्या शुभ वाचें ॥
विस्मित होउनी, अत्री पुसती कर जोडुनी ॥

अत्रीच्या प्रश्नास त्रैमूर्तीचें उत्तर

४५ पद (प्रीति जी दुजावर मोठी० या चालीवर) ॥

ज्यो एका चितिसि चित्तीं । तोचि एक आम्ही निश्रंतीं ॥ मुनिवरा ॥ १ ॥
जगि एकचि वायु असतो । परि देहीं दशविध बनतो ॥ मुनिवरा ॥ २ ॥
उत्पत्ति स्थिति लय कार्या आम्हि एकचि त्रित्वे नटतो ॥ मुनिवरा ॥ ३ ॥
चाल-आम्हि जरी तिघे भेद ना रिघे । द्वैत तूं न घे । धरुनि मनि शांती ।
धरुनि मनि शांति । तूं ध्यायि एकचि एक एकांतीं ॥ मुनिवरा ॥ ज्या ॥ ३ ॥

नंतर ह्या त्रिमूर्ति अत्रीवरद नामक दत्तगुरूंचा दुसरा
अवतार घेऊन अत्रि व अनसूया माता यांच्यापुढे
उभे राहून वर मागा म्हणून सांगतात.

४६ कटाव

ऐसें देवत्रय तें बदलें, बटुनी अंतर्धान पावले, पावुनि मग त्या
त्रैमूर्तीनी एकामाजी विलीन होउनि पुनरपि बटुनी एकचि मूर्ती, तस

१ अमयाला. २ विश्वाला. ३ ब्रम्हदेव. अज=विष्णु, ईश=महादेव. ४ पानांची झोपडी.
५ एका देवाचें. ६ चिंतन करतास. ७ निसंशय. ८ दहा प्रकार. ९ उत्पन्न करणे
१० पालन करणे. ११ संहार करणे. १२ कामाकरिता. १३ तीन प्रकारे. १४ फरक.
१५ दुजाभाव. १६ तापलेल्या सोन्याच्या कांबीप्रमाणे.

कनकरुचि, नील माणिश्री^१ नक्षत्रासम कायाकांता^२ शश्वच्छांती^३ सस्-
पत्ती,^४ मंदस्मितमुखं विश्वविरक्ती, माणिकमाला^५ कांतकमंडलुं^६ डाम,^७
डमरू, त्रिशूल त्रिगुणी^८ चक्र चकाकी,^९ कंबु^{१०} केतकी, एवंगुण अयुधान्वित^{११}
प्रडभुज,^{१२} जगत्संरक्षक मंडित दक्षिण^{१३} अंग विलक्षण, विमाह विभ्रम,
विध्वंसक^{१४} वर,^{१५} वामांग^{१६} विमल^{१७} विभु^{१८} साश्राद्धतगुरु श्री अत्रीवरद
द्वितीय, अवतार वेउनी, प्रगट होउनी ऋषिदंपतिच्या येउनी पुढती, उभे
राहती, म्हणती रे रे दंपति सिंहा, प्रचंड तुमचा तप संपत्ती पाहुनि भुल्लों,
प्रसन्न झालों, त्रैलोक्यामत्रि, दुर्लभ वर जो मागा मागा, देन तुम्हां तो ॥
प्रेमे वंदावा ॥ जगवंचक तो, जगदुद्धारक तो, अत्रीवरद प्रभु तो ॥१॥

अत्रीवरदांच्या दर्शनानें अत्रीचें समाधान झालें नाहीं, पण दत्तगुरूंच्या
आग्रहामुक्तव त्यांनीं वर मागून घेतला.

४८ मंदाकांत

^१देवोकीला, परिसुनि मुनी, पाहुनी आदगनें ॥
^२वामांगीच्या ^३वदन विधुला, प्रेम उत्सुकतेनें ॥
प्रार्थी ईशा^४ जरि तुम्हि वग देतमा हो आम्हांतें ॥
द्यावा तुम्हांसमें^५ सुतमें^६णी उद्धरी जो जगानें ॥

१ नील रत्नाचे शोभेप्रमाणें. २ शरीर ३ अखंड शांती. ४ सत्य हेच धन.
५ गालांतल्या गालांत हसणें. ६ माथिक रत्नाची माळ. ७ सुंदर. ८ सुरेख. ९ सत्व-
रज-तम दाखविणारा. १० चकाकणारे. ११ शंख. १२ शस्त्रांसहित. १३ सहा हात.
१४ उजवा. १५ नाश करणारा. १६ श्रेष्ठ. १७ ढावे अंग. १८ शुद्ध. १९ परमात्मा.
२० अत्रीवरदांच्या मुखांतून निवलेल्या वाणीका. २१ अर्धीगी, लीं. वाम=सुंदर आहे
अंग=शरीर जिचें ती=श्री. २२ वदन=मुख, तोंड, चेहरा; विधु=वंद=वंदनासारखें मुख आहे.
जिचें तिजकडे. २३ अत्रीवरद प्रभुला. २४ तुमच्याधारका. ५२ पुत्ररत्न.

अत्रीविरदांच्या दर्शनानें अनसूयामातेला उलट जास्त संताप झाला.

४८ पद (व्यर्थ मी जन्मलें थोर कुळीं० या चालीवर)

निष्फल जाहलीं चंडं तपें ॥ धृ० ॥

कवणासाठीं षड्भुज रुपडें १ । कपट तुझें न छुपे । अरे देवा कपट० ॥ १ ॥
भरलें मंदस्मित तव जैहरें । जगिं न कदापि लपे । अरे देवा जगिं ॥ २ ॥
नटनं शाठर्थं शीलं तुझें हें । मम हृदिं फार खूपे । अरे देवा मम ॥ ३ ॥

अत्री अनसूयामातेची पुन्हा समजूत करतात.

४९ दिन्डी

परुषं बर्चनें भामिनीं त्यां न ताडी । दैन्य रोषां नच घे
न आस सोडी ॥

इष्ट चर तो देत कीं कसें पाहूं । तपः सिद्धयै अतिकाल अधिक साहूं ।
दत्तगुरूनीं तृतीय दत्त अवतार घेऊन बालरूप धारण केले.

५० घनाक्षरी

कठोर तपसा मोडुनि गेलों । मी मज तुम्हा स्वयं च दिधलों ॥
अधीन होउनि बाल जहालों । इच्छेस्तव तुमच्या ॥

या बालरूप दत्तदर्शनानें समाधान न होतां इतके जरी शांत तरी
अत्रींना फारच वाईट वाटलें व तेही रागावले.

१ धोर, भयंकर. २ विषाणें. ३ नटणे. अवतार घेणें. ४ षाठपणा, लुच्चेगिरी
हरणें. ५ स्वभाव, धंदा. ६ अंतःकरणांत. ७ कठीण. ८ शब्दांनीं. ९ रागानें लाल
हालेले छिये. १० त्या परमात्माळा. ११ प्रहार करूं नको, मारूं नको. १२ विचार-
रिद्ध, खिन्नता. १३ राग. १४ आशा. १५ तो परमात्मा. १६ तपाची सिद्धि होण्या-
करतां. १७ उशीर, जास्त उशीर. १८ धोर, भयंकर. १९ तपानें. २० स्वतःलाच
११ देऊन टाकलें आहे. २२ तुमच्या स्वाधीन.

५१ साकी

पाहुनि मोहक बाल दिगंबर दत्तरूप मुनि शिर्णाला
 म्हणे न पेसा औरस सुत जंव मिले, न सोडूं कड्याला ॥
 चल उठि प्रिय दैयिते । आचरूं भीम तपा परतें ॥

या बालरूप दत्तदर्शन हुलकावणीनें अनुसूया मातांच्या संतापाची
 तळपायाची आग मस्तकापर्यंत गेली.

५२ पद (आतां बघ जाते, आतां बघ जाते० या चालीवर)

ठर्का यदुराया, ठका यदुराया । कां शिणविशि माझी काया ॥१॥
 ठकविशि अंनुदिनि कितीतरि वाया। शिशुविण सुकविशि त्यांची काया
 घाडिसि त्यांना वन सेवाया । मिरविशि प्रभुपण वाया ॥ कां शिण ॥१॥
 ब्रंह्मा तव पद सेवक देवा । निर्मित निशिदिनि अगणित जीवा
 लक्षवरी तव गृहिं शिशू ठेवा ॥ शिशू दुष्काल आम्हा द्याया ॥ कां शिण ॥२॥
 मुनिवर अत्रिकर्पांची जाया । कर्दम देवहुतीची तनया ॥
 कपिल महामुनि बंधूराया । मी पतिव्रता अनसूया ॥ कां शिणविशि ॥३॥
 तुझ्यासारख्या शिफारसी आमच्याजवळ पुष्कळ आहेत; प
 त्यांना विचारतो कोण ? असें यदुरायप्रभु अनसूयामातेला म्हणाले.

५३ ओवी

घरीं चाले ज्ञानेश्वरी । १२ गृहिणी संसार चिन्ता करी ॥
 अमर-सिंह मरणाघरीं १४ । लक्ष्मी १५ वेंचीत गोंवण्या ॥

१ नम्र, नागवें. २ वाईट वाटले व राग आला. ३ आम्ही सोडणार नाहीं. ४ तपा,
 तप करण्याचें (सोडणार नाहीं). ५ लिये. ६ भयंकर ७ पुन्हा. ८ लुच्चा, फसव्य
 दुष्टबुद्धे, दुरात्मा, खला. ९ दररोज. १० ब्रह्मदेव. ११ संचय, सांठा. १२ बायको. १
 अमर=देव; सिंह=श्रेष्ठ=ईंद्र किंवा मरण नाहीं ज्याला, त्यांत श्रेष्ठ असें नुसतें नांव. १
 यमाच्या घरीं=मरतो, यमसदनास जातो. १५ फक्त लक्ष्मी हें नांव. नांवाची लक्ष्मी-सु
 नाहीं.=असत्या नुसत्या नांवाच्या शिफारसी काय कामाच्या ?

५४ अनुष्टुभ्

यस्य माता पिता सिंधुः । बंधुर्यस्य सुधाकरः ।
इंदिरा भगिनी यस्य । आवुत्तः कमलापतिः ॥

५५ अनुष्टुभ्

कामधेनोः पयः पानं । नित्यं पीयूष भोजनम् ॥
तथापि भ्राम्यति पृष्ठे । जंगमस्य सदा दरः

वरील दृष्टांत देऊन देवांनी आपली थड्या केली असें पाहून
नसूया मातेच्या अंगाची संतापानें लाही लाही झाली व तुला
इत्या पोटीं जन्म घ्यावयास लावीन व माझ्या पायां पडावयास
गवीन अशी त्यांनीं प्रतिज्ञा करून देवास तंबी दिली.

५६ पद (मागील पुढें चालू)

प्रसन्न करुनी घेइन श्रीहरि । दाविन तपशक्तीची थोरी ॥

रि देइन रे तव हस्तावरी । घेइन शिशु जग ताराया ॥ कां शिण ॥४॥
कौरागृहिं तुज, धाडिन जठरीं । कौडिन गर्भाशयें तैमकुहरीं ॥
विविन मलमूत्राग्री भीर्तरि । कुमिं येतिल तनुं तोडाया ॥ कांशिण ॥५॥
शिक्षा देइन नवमासांची । मुंडीं घालिन करिं पदिं साची ॥
कबुली घेइन अपराधांची । बाहिर अणुनी पडविन पाया ॥ कांशिण ॥६॥

पूर्वीं दोन वेळां केलेल्या तपापेक्षां या वेळीं पुन्हा अति भयंकर
तप करूं व तो देव औरस पुत्र कसा देत नाही तें पाहूं असें अनसूया
माता अत्रींना म्हणाल्या.

१ मुलगा. २ कैदखान्यांत. ३ पाटांत. ४ गर्भाच्या पेशवीत. ५ अंधारकाठडा.
६ उकडून काढित. ७ विष्ट, मूत्र व अग्नि. ८ आंत. ९ किडे. १० शरीर. ११ डोकें. १२
हतांत. १३ पायांत.

५७ दिंडी

एक पायावर देहभार वाहं । लोहपिष्टाशन शरदि^३ जलं राहं ।
श्रीश्लि^४पंचाश्री, प्रावृषीं वृष्टिं साहं । कसा नच दे हरि कृच्छ्रफला^५ पाहं

अनसूयामातांच्या म्हणण्यास रुकार देऊन अत्रि ऋषि
आपल्या घरीच अत्यंत भयंकर तप करू लागले.

५८ प्रहर्षिणी वृत्तम्

प्रारब्धं कठिनतरं तपः प्रतप्तुं । स्वागारे पुत्ररपि चर्षि दंपतीभ्याम् ।
उद्धूतो मुनिवर मस्तकेऽपि काले । कालाग्निः प्रखरतरोग्यसह्यतेजः ॥

अर्थः—त्या ऋषिदंपतींनी पुन्हा आपल्या पर्णकुटिकेतच
(घरी) अत्यंत भयंकर तप (तिसरे वेळीं) करण्यास सुरवात केली. नंतर
कांहीं कालांनी मुनिश्रेष्ठ अत्रींच्या मस्तकांत सहन करण्यास अशक्य व
अत्यंत दाहकारक असा कालाग्नी (कालाचा, यमाचा नाश करणारा)
उत्पन्न झाला.

तपापासून उत्पन्न झालेल्या अग्नीचा परिणाम.
अत्रींच्या प्राणावर संकट.

५९ पद. (होइल कलह म्हणोनी० या चालीवर)

कृच्छ्रं सुचे नच कांते । सर्वांगाची लाही हांते ॥ कृच्छ्रं सुचे ॥ धृ० ॥
वृश्चिकं^६ दंश प्रबलं वेद^७ना । प्रलय^८ाग्नीच्या प्रखर^९ यातना ॥

१ शरीराचे ओझे. २ लोखंडाच्या पिठाचे भोजन. ३ हिवाळ्यांत
४ उन्हाळ्यांत. ५ चार बाजूस चार आग्निकुंडे पेटविलेली व डोक्यावर प्रखर सूर्य
६ पावसाळ्यांत. ७ पाऊस. ८ तपफल=औरस पुत्र. ९ तप. १० विंचू. ११ कठीण.
१२ शिणका. १३ जगाचा नाश होण्याच्या वेळचा अग्नि. १४ भयंकर दाहक.

होता मम जोवाते । साहूँ कैशा ? वाटे आतां, जातिल प्राण लयाते

॥ कृच्छ्र ॥ १ ॥

अनसूयामाता देवाचा धावा करतात.

६० पद. (कवणे तुज गांजियलें० या चालीवर)

धाव धाव यवन जैवें दत्त श्रीहरी । प्राणेश्वर प्राण रक्षि त्रिष्ण

तूं हरी ॥ धृ० ॥

ताडियलें कटुकवर्चें रोषें ना धरी । केले अपराध बहू, तूं क्षमा

करी । धाव ॥ १ ॥

परमात्मा स्वतःच वायु व मेघ बनून अत्रीच्या शरीरांत

शिरून त्यांचा दाह शांत करतात व अत्रीच्या

नेत्रांतून एक दिव्य व भयंकर तेज

बाहेर पडतें.

पद ६१ (जलभरन जात जमुनाके घाट० या हुंवरीचे चालीवर)

शीतल, मंद, सुगंध समीरणं, करुणामूर्तं घनं श्रीहरि बनले ॥ धृ० ॥

मुनितप दाबांनल शमनार्थं^{११} वृष्टी करण्या ऋषिहृदि शिरले ॥ १ ॥

प्रशांत, प्रमुदित, प्रसन्न होउनी सकामतेनें अति अवलीलें^{१२} ॥ २ ॥

ऋतुमति, रूपवती, रुचिरा^{१३} गति कामिनी मुख मुनि अवलोकियले ३
तत्क्षणि दिव्य सुतेज भयंकर मुनी नयनांतुनि बाहिर पडलें ॥ ४ ॥

तें तेज पाहिल्याबरोबर अनसूया मातांना अत्यानंद झाला.

त्यांनीं तें तेज वरच्यावर झेलून आपल्या पोटांत सांठवून ठेविलें.

६२ पद (उद्धवा शांतवन कर जा० या चालीवर)

तें तेज पाहुनी झाली । ऋषिसुंदरी^{१४} हर्षित^{१५} भारी ॥ धृ ॥

करि कोण सहन जगि बोले । अत्यद्भूत याची थोरी^{१६} १

१ नाहीसे होतील. २ वारा. ३ वेग. ४ कडू, कठीण शब्दांनीं. ५ राग. ६ वारा.
७ पाणी. ८ मेघ. ९ दाह. १० वणवा. ११ विस्मयकारितां. १२ सहज, लीलेनें.
१३ सुंदर. १४ स्त्री. १५ आनंदित. १६ सामर्थ्य.

जाळील विश्व हें आतां । विश्वासी न दिसे त्राता^१ २

विधि^{१२} हरीहरांच्या कांता^३ । शकती त्या^४ स्पर्श न करतां ३

जाहल्या विगळित अहंता^५ । भीत्या^६ निज^७ कवळिति कांता^८ ४

चालः—विश्वाची कांठ^९ बहु आली । विश्वोदरि^{११} जगदंबा उठली ।

तें तेज वरचेवर झेली

चालः—झेलूनि अनसूया साठवि आपल्या^{१३} जठरीं । आपल्या जठरीं ।

जशी^{१३} नीलकंठ—अश्रु^{१४} ती^{१५} मयुरी ॥ तें तेज ॥ ५ ॥

त्या तेजापासून अनसूया माता गरोदर राहतात.

६३ शार्दूलविक्रीडित

अत्रींची^{१६} रमणी^{१७} अतर्क्य करणी^{१८} सार्ध्वीत चूडामणी^{१९}

राहें गर्भिणि तत्क्षणीं^{२०} शिखरिणी नक्षत्रिं तारामणीं^{२१}

तेजोगर्भ^{२२} विवर्धिनी^{२३} अनुदिनीं जी अत्रि कंठामणीं^{२४}

होतीं^{२५} दोहद तीस जी प्रसविणी सद्गच्छितामणीं^{२६}

१ बाला, रक्षण करणार. २ ब्रह्मदेव, विष्णु, व शंकर. ३ वायका. ४ तेजाला. ५ गळालेला. ६ अभिमान, गर्व. ७ भयानें. ८ आपल्या. ९ नवऱ्यांना. १० दया. ११ विश्व हेंच पीट आहे जिचें. १२ पोटांत. १३ मोर. १४ आंसवें. १५ लांडोर. प्रभु रामरायांच्या शापामुळे मोरास नपुसकत्व आलें; परंतु मोर व लांडोर यांच्या प्रार्थनेवरून त्यांना नेत्रवीर्यापासून म्हणजे डोळ्यांतील असर्वापासून गर्भ राहून संतति होईल असा उक्ताप मिळाला; तो खालीलप्रमाणें:—मज दुःखिताते देखतां । दोषें नाचती उन्मत्तता । तुज येईल नपुंसकता । अंग संगता तुम्हां न घडे ॥ ८८ ॥ ऐकोनिया शाप वचन । मयूर विनवी अति दीन । मयूरीने धरिले चरण । शापमोचन श्रीराम वदे ॥ ८९ ॥ सीतेचे वियोगे जाण दुःखां होसी तूं रघुनंदन । आम्हा पक्षियांचा पाड कोण । दुःख दारुण पहावयासी ॥ ९० ॥ ऐसें ऐकोन मयूर वचन । श्रीराम जाला सुप्रसन्न । नृत्यमान सुखसंपन्न । चक्षुवीर्यें पूर्ण सुख तुम्हा ॥ ९१ ॥ भावार्थरामायण अरण्यकाण्ड, अध्याय. २३ १६ स्त्री. १७ अलौकिक. १८ कृति. १९ सर्व पतिव्रता स्त्रियांत मुख्य. २० उत्तम स्त्री. २१ चंद्र. २२ तैजस्वरूपि गर्भ. २३ वाढविणारी. २४ दररोज. २५ गळ्यांतील ताइत. २६ डोहाळे. २७ सद्गच्छांचे मनोरथ परविणारा परमात्मा.

अनसूयामातांना डोहाळे लागतात.

६४ शिखारणी

नको वाटे वेणी, परि शिरीं जटाभार बरवा ॥
नको वखें सूत्रं त्रिगुणं कांदि कौपीनं भगवा
नको लेणी; यज्ञोपवित्तं ग्रहणा चित्त सरसं
असावें वाटे कीं मजजबळि गोश्वानं सरसे^१ ॥

अनसूया मातांचे नऊ माहिने पूर्ण भरून त्या प्रसूत होतात.

६५ ओंवी

भरले पूर्ण शुभ नव मास ॥ मार्गशीर्ष शुद्ध चतुर्दशीस
रोहिणी नक्षत्र बुधवार दिवस ॥ चतुर्थ याम^१ ते वेळीं ॥

६६ ओंवी

द्वितीय मुहूर्त प्रदोषकाल^२ ॥ अनसूया माउली कुक्षि^३ प्रबल^४ ॥
श्रीकालाग्निशमन चिद्रत्न^५ बाल ॥ जगदुद्वारा प्रसवली ॥

पुत्ररत्नमसुख पाहून अनसूया माता मोहित होतात. त्याचें
चुंबन घेतात, त्याला स्नानपान करतात व त्याला
निजविण्याकरितां पाळण्याकडे घेऊन जातात.

६७ पद (मनमोहन मूर्ति तुझी० या चालीवर)

तव सुप्रभं^६ तनु शकुल्या । मोहित किति नयनाला । मोहित कितिः
नयनाला । मोहित किति नयनाला ॥ धृ० ॥

१ दोरी. २ तीन पदरी. ३ कमरेला ४ लंगोटी. ५ दागिने. ७ धारण करण्यास.
८ धांवते. ९ गाय व कुत्रे. १० सुंदर. ११ ग्रहर. १२ सायंकाल. १३ कूस १४ दांडगी
१५ ज्ञानरत्न. १६ दैवीप्यमान.

तुम न मुख मम बारे । चुंबु कित्ती तव गाला । चुंबु कित्ती तव गाला
चुंबु कित्ती । तव गाला ॥१॥

वक्षोस्हं उन्नवळले^१ । करि करि स्तन पानाला । करि करि
स्तन पानाला ॥ करि करि स्तन पानाला ॥

आद्य तत्त्वं तूं पहिलें । परि मा^२ मज मानियले । परि मा मज
मानियले ॥ ३ ॥

परवी मम कोडें मुला । नेते तुज शयनाला । नेते तुज शयनाला ।
नेते तुज । शयनाला ॥ ४ ॥

प्रभुदोला (पाळणा)

(अजि अक्रुर हा० या चालीवर)

प्रभूला पाळण्यांत घालणें; पाळणा म्हणणें व हालविणें.

संविश संविश रे । बालशिशो परमात्मन् ।

आंदोलयामि दोल्यां त्वाम् ॥४०॥

मा मा मा रोदो : । गृह्णस्व त्रिगुणान्मन् ।

इह तिष्ठति भीमो जटिलः ॥ १ ॥

मा मा मा भैषीः । कुलभूषण जगदात्मन् । गायामि स्वापसंगीतम् ॥२॥

कालानलशमनः । प्रियवत्सक ते संज्ञा । तुर्यस्ते शुचिरवतारः ॥३॥

तव वपुरतिक्रान्तं । पेलवममलं दृष्ट्वा । रतिपति रपि जिन्हेत्यंतम् ॥४॥

सद्यः क्षयी शशी । भूतः संपूर्णस्ते । संदृश्याननरुचिमतुलाम् ॥ ५ ॥

त्रिगुणातीतः सन् । अवतरसि मम कुक्षौ । जाने मे सफलं जननम् ॥६॥

श्रुत्वा श्रुतिमधुरं । जगदंबा गीतं गीतं । वीक्ष्यत्वामीक्षणसुभगम् ॥७॥

सच्चिन्मोदघनं । बालं कारुण्याद्रं । नवमंगलमंदिरनभसि ॥ ८ ॥
नृत्यति बालशिखां । दत्तगुरो सानंदं । बालेशं नत्वा सततम् ॥ ९ ॥

अर्थः—हे बालरूप धारण केलेल्या पुत्र परमात्मा, निज रे, निज, निज रे निज. तुला पाळण्यांत घालून झोके देते. हे घर शोभिवंत करणाऱ्या सगुण बालरत्ना, रडूं नको, रडूं नको, रडूं नको बरं. इथं एक मयंकर झिज्या पसरलेला बागुलबुवा उभा आहे. हे कुळभूषण जगदात्मा, मिऊं नको, मिऊं नको, मिऊं नको बरं, मी तुला झोंपेची सुंदर गाणी म्हणते. माझ्या लाडक्या बाळा, तुझा शुद्ध चवथा अवतार असून तुझे नांव कालाग्रिशमन आहे. तुझे शरीर अति सुंदर, कोमल, व स्वच्छ पाहून रतिपति मदनाला सुद्धा अत्यंत छजेनें मान खालीं घालवी लागते. पौर्णिमेच्या (षोडश कलांनीं युक्त) चंद्रास तर तुझ्या मुखाची अद्वितीय कांति पाहून ताबडतोब क्षयरोगच लागला ! तूं त्रिगुणाच्या पलीकडे असून माझ्या कुशीत (पोटीं) अवतार घेतलास म्हणून माझे जन्माचे सार्थक झाले असें मी समजते. याप्रमाणे जग दंबा अनसूयामातांनीं कानास गोड लागणारें गाइलेले गाणें ऐकून व डोळ्यास आनंद होणाऱ्या अशा करुण रसाने ओथंबलेल्या सच्चिदानंद बालनेत्र आपणाला या पुण्य, नवीन मंदिररूपि आकाशांत पाहून हे दत्तगुरो, आपण जें बालरूप धारण केलेले परमात्मा, त्या आपल्यास निरंतर नमन करू न हा बालमयूर आनंदाने नाचत आहे. (प्रसाद म्हणून पंचामृत वाटणें.)

उत्तररंग समाप्त.

आख्यान समाप्त.

तासुर्य, शेवटची प्रार्थना, आरती व कर्मब्रह्मार्पण.

ज्याप्रमाणें अनसूयामातांनीं तपःसामर्थ्यानें, पातिव्रत्यप्रभावानें, श्द्वेनें, धैर्यानें, चिकाटीनें व दमानें प्रत्यक्ष परमात्मासही वटणीस आणून, त्यास आपल्या पोटीं अवतार ध्यावयास लावून जगदुद्धारक अद्वितीय औरस पुत्ररत्नाची प्राप्ति करून घेतली, त्याप्रमाणें आपल्या मायभगिनींनीं पातिव्रत्याचें संरक्षण करून निर्गुण परमात्माचे सगुणावतार चालतेबोलते संत सद्गुरु यांची निस्सीम व एकनिष्ठ सेवा केली, तर आपल्या समाजांत ही निःसंशय विश्वहितकारी अद्वितीय नररत्नें निर्माण होऊन स्वतःस, आपल्या मातापितरांस व आपल्या राष्ट्रास उद्धरून नेतील. म्हणून

६९ अभंग. (प्रथम नमनांत म्हटलेला)

शरण साई चरणीं गेला । त्यानें भवग्रंथ तोडीला ॥ त्यानें ॥ १ ॥
 हाणि काळासी तो लाथा । काळ ठेवी तत्पदि माथा ॥ काळ ॥ १ ॥
 ऐसा संतांचा अधिकार । साइ संतांचें सरकार ॥ साइ ॥ २ ॥
 कहे सरकारा मूजरे । आपण चरणाचे हूजरे ॥ आपण ॥ ३ ॥
 नलगे गुप्त मुक्ती ठेवा । अन्य भक्तांना तो द्यावा ॥ अन्य ॥ ४ ॥
 बाळ प्रार्थी नित्य मेवा । देई तव पद भक्ति सेवा ॥ ५ ॥

७० अभंग

हेंचि दान देगा देवा । तुझा विसर न व्हावा ॥
 गुण गाईन आवडी । हेची माझी सर्व जोडी ॥
 नलगे मुक्ती धन संपदा । संत संग देई सदा ॥
 तुका म्हणे गर्भवासी । सुखें घालावें आम्हासी ॥

७१ आरती साइबाबांची.

आरती साइबाबा । सौख्य दातार जीवा । चरण रजा तळीं निजदासा
विसावा ॥ दासा विसावा ॥ आरति ॥ धृ० ॥

जाळुनिया अनंग । स्वस्वरूपीं राहे दंग । मुमूक्षुजनां दावी निज डोळा
श्रीरंग ॥ डोळा श्रीरंग ॥ आरति ॥ १ ॥

जया मर्नि जैसा भाव । तथा तैसा अनुभव । दाविसी दयाघना ।
पेसी तुझी हि माव ॥ तुझी ही माव ॥ आरति ॥ २ ॥

तुमचें नाम ध्यातां । हरे संस्तृती व्यथा । अगाध तव करणी ।
मार्ग दाविशि अनाथा ॥ आरति ॥ ३ ॥

कलियुगि अवतार । सगुणब्रह्म साचार । अवतीर्ण झालासे ।
स्वामि दत्त दिगंबर ॥ दत्तदिगंबर ॥ आरति ४ ॥

आठा दिसा गुरुवारीं । भक्त करिती घारी । प्रमुपद पहावया ।
भवभय निवारी । भय निवारी ॥ आरति ॥ ५ ॥

माझा निज द्रव्य ठेवा । तव चरणरजसेवा । मागणें हेंचि असे ।
तुम्हा देवाधिदेवा । देवाधिदेवा ॥ आरति ॥ ६ ॥

इच्छीत दीन चातक । निर्मळ तोय निज सुख । पाजावें माधवा ।
संभाळ आपुली भाक । आपुली भाक ॥ आरति ॥ ७ ॥

७२ आरति ज्ञानेश्वरमहाराजांची

आरती ज्ञान राजा । महा कैवल्य तेजा । सेविति साधुसंत । मनु
वेधला माझा । वेधला माझा ॥ आरति ॥ धृ० ॥

लोपलें ज्ञान जर्गी । हित नेणति कोणी । अवतार पांडरंग ।
नांव ठविल ज्ञानी । ठविल ज्ञानी ॥ आरति ॥ १ ॥ प्रगट गुह्य बोले ।

विश्व ब्रह्मचि केलें ॥ रामा जनार्दनी । पायि मस्तक ठेविलें ।
मस्तक ठेविलें ॥ आरति ॥ २ ॥

७३ आरती श्रीदत्तप्रभुची

काषायांवर खंड सुनिर्मितकौपीनं । दंडकमंडलु मंडनमंडितमूर्धानम्
रिपुमंडल मदखंडन पंडित विज्ञानम् । योग कला कलिताखिलत्वं पद
महिमानम् । जयदेव जयदेव जय यतियूथपते । मामुद्धर नरसिंहसर-
स्वति विमलमते ॥ जयदेव जयदेव ॥ १ ॥ एद्मासन विजयश्री सेवित
पादाग्रम् । अर्धोन्मालितनयन निरीक्षित नासाग्रम् । प्रणवांत प्रतिपाद्य
स्वानुभवकाध्यम् । जगदुद्धामनिधामनि जगदीक्षाव्यग्रम् ॥ जयदेव ॥ २ ॥
हरिकीर्तन समयाधुत वैकुण्ठ निवासम् ॥ पंचोकरण महावागुपदेशचिला-
सम् । निजनैगम महिमामृतवंतं चिद्धासम् । वंदे रुक्म सुतार्चित
पादुक मविनाशम् ॥ जयदेव ॥ ३ ॥

७४ अभंग

घालीन लोटांगण वंदीन चरण डोळ्यांनीं पाहिन रूप तुझे ॥
प्रेम अलींगिन आनंद पूजिन । भाव ओवाळिन म्हणे नामा ॥

७५ उपजति

कायन वाचा मनसंद्रियैर्वा । बुध्यात्मनावा प्रकृति स्वभावात् ॥
करोमि यद्यत्सकलं परस्मै । नारायणायेनि समर्पयामि ॥

७६ स्रग्विणी वृत्तम्

अच्युतं केशवं रामनारायणम् । कृष्ण दामोदरं वासुदेवं हरिम् ॥
श्रीधरं माधवं गोपिका बल्लभम् । जानकी नायकं रामचंद्रं भजे ॥

७७ अनुष्टुभ् वृत्तम्

हरे राम हरे राम रामराम हरे हरे । हरे कृष्ण हरे कृष्ण कृष्ण कृष्ण
हरे हरे ॥

हरे राम हरे राम राम हरे हरे । हरे कृष्ण हरे कृष्ण कृष्ण कृष्ण
हरे हरे ॥

हरे राम हरे राम राम हरे हरे । हरे कृष्ण हरे कृष्ण कृष्ण कृष्ण
हरे हरे ॥

श्री सच्चिदानंद सद्गुरु दत्तमहाराज की जय

” ” ” ज्ञानेश्वर महाराज ” ”

” ” ” साइनाथ महाराज ” ”

” ” ” सर्व साधुसंत महाराज ”

ही श्रीकालाग्रिशमन साइ-दत्तजन्म-कथाख्यान पद्यसुमनावलि सद्गा-
थाच्या ओंजळीत भरून विश्वरूप, विश्वबंध, श्रीसच्चिदानंद समर्थ सद्गुरु
साइदत्तमाउलीच्या पुण्य-पवित्र पद्यगुळी अंतःकरणपूर्वक अत्यादराने, व
अनन्यभावाने व नितांतप्रेमभक्तीने सविनय अनंत प्रणिपातपुरस्सर सम-
र्पण असो.

ठाणे,
मिति श्रावण कृ. १३, गुरुवार,
शके १८५६, भावनाम संवत्सरे

संतपदरज दासानुहास,
बाबांचे बाल.

चतुर्थाधतार दत्तगुरु श्रीकालाग्निशमन

श्रीसाईदत्तजन्म कीर्तनाख्यान समाप्त